Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elintarvikelain 30 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi elintarvikelakia.

Lakiin lisättäisiin Elintarviketurvallisuusvirastolle toimivalta asettaa torjunta-ainejäämien väliaikainen enimmäismäärä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2017.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Kasvinsuojeluaineiden hyväksymisestä säädetään kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta sekä neuvoston direktiivien 79/117/ETY ja 91/414/ETY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1107/2009 (*kasvinsuojeluaineasetus)*. Kasvinsuojeluaineita koskevista vaatimuksista sekä viranomaisista ja niiden tehtävistä säädetään laissa kasvinsuojeluaineista (1563/2011). Lain mukaan Turvallisuus- ja kemikaalivirasto päättää kasvinsuojeluaineiden hyväksymisestä. Kasvinsuojeluaineasetuksen 28 artiklassa säädetään menettelystä, jonka mukaisesti kasvinsuojeluainepääsääntöisesti hyväksytään.

Kasvinsuojeluaineen käytöstä saattaa jäädä tehoaineen jäämiä käsiteltyihin tuotteisiin. Jäämistä säädetään elintarvikelaissa (23/2006) ja rehulaissa (86/2008) sekä torjunta-ainejäämien enimmäismääristä kasvi- ja eläinperäisissä elintarvikkeissa ja rehuissa tai niiden pinnalla sekä neuvoston direktiivin 91/414/ETY muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 396/2005 (torjunta-ainejäämäasetus). Asetus kattaa kasvinsuojeluaineiden lisäksi jäämät, joiden esiintymisen syynä voi olla tehoaineen käyttö eläinlääkkeessä tai biosidituotteena. Näistä jäämistä käytetään yleisnimitystä torjunta-ainejäämät. Asetuksen mukaan jäämien enimmäismäärällä (MRL-arvo, Maximum Residue Level) tarkoitetaan elintarvikkeessa tai rehussa olevaa tehoaineen pitoisuuden laillista ylärajaa. MRL-arvot asetetaan harmonisoidusti EU-tasolla tarkasti säädettyjen menettelyjen mukaisesti. Tehoaine voidaan hyväksyä tietyssä käyttökohteessa vasta, kun sopiva MRL-arvo on voimassa.

Torjunta-ainejäämäasetuksen 18 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltio voi poikkeuksellisissa olosuhteissa sallia, että jäsenvaltioiden alueella saatetaan markkinoille elintarvikkeita tai syötetään eläimille käsiteltyjä rehuja, jotka eivät ole jäämien suhteen asetuksen mukaisia edellyttäen, että nämä elintarvikkeet tai rehut eivät aiheuta kohtuutonta riskiä. Asetuksen lähtökohta on kansanterveydellinen, ja hyväksyttävän jäämän tulee olla turvallinen ihmiselle ja eläimelle. Jäsenvaltiot voivat näissä tilanteissa asettaa jäämien kansalliset enimmäismäärät väliaikaisesti. Käyttölupa ja riskinarviointi tulee lähettää välittömästi tiedoksi muille jäsenvaltioille, komissiolle ja elintarviketurvallisuusviranomaiselle. Kasvinsuojeluainelain mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto vastaa Euroopan unionille jäämien enimmäismääriä koskevista ehdotuksista.

Kasvinsuojelun hätätilanteista on säädetty kasvinsuojeluaineasetuksen 53 artiklassa. Artiklan mukaan jäsenvaltio voi erityisoloissa poiketa 28 artiklan mukaisesta hyväksymismenettelystä ja sallia enintään 120 päivän ajan kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisen rajoitettua ja valvottua käyttöä varten, jos toimenpide on välttämätön sellaisen vaaran vuoksi, joka ei ole

hallittavissa muilla kohtuullisilla keinoilla. Kyseisen jäsenvaltion on välittömästi ilmoitettava muille jäsenvaltioille ja komissiolle toteutusta toimenpiteestä ja annettava yksityiskohtaiset tiedot tilanteesta ja kuluttajien turvallisuuden varmistamiseksi.

Suomen maantieteelliset olosuhteet mahdollistavat vain harvojen kasvilajien menestyksekkään viljelyn. Lajivalikoiman säilyttäminen mahdollisimman laajana ja terveenä on silloin sitäkin tärkeämpää. Maantieteelliset olosuhteet toisaalta vähentävät kasvinsuojeluaineiden tarvetta, mutta ne kemialliset yhdisteet joita Suomessa tarvitaan, ovat välttämättömiä.

Öljyhampun (Cannabis sativa) viljelyala vuonna 2013 oli yhteensä noin 170 hehtaaria, josta noin 40 hehtaaria oli FINOLA-lajikkeen sertifioitua siementuotantoa. Öljyhampun sato käytetään pääasiassa elintarvike- ja rehukäyttöön. Kuituhampun viljelyala oli noin 40 hehtaaria, jonka sato käytetään erilaisten kuitujen tuottamiseen moniin eri käyttötarkoituksiin.

Suomalaisen FINOLA-lajikkeen siementä viedään myös ulkomaille. Öljyhampun siemenen kysyntä on hyvä ja viennin määrää olisi mahdollista lisätä. Tämä edellyttää öljyhampun siementuotannon lisäämistä nykytilanteeseen verrattuna.

Öljyhampun siementuotannon haasteena on siemenen itävyyttä alentavat homesienet, erityisesti harmaahome. Harmaahomeen saastuttamien siementen itävyys ei usein täytä siemenkauppalain (728/2000) vaatimuksia. Tästä aiheutuu ongelmia öljyhampun kylvösiementen riittävyydelle kotimaassa, mutta erityisesti viennin osalta. Harmaahomeen saastuttaman siemenen itävyyttä voidaan parantaa peittaamalla siemen sienitauteja torjuvalla peittausaineella. Vaihtoehtoisia kasvinsuojeluaineita öljyhampun siementen peittaukseen ei ole saatavilla ja harmaahomeen mekaaninen poisto siemenistä ei ole mahdollista. Taudin torjuntaan ei myöskään ole käytettävissä muita menetelmiä.

Öljyhampun siementen peittaukseen ei tällä hetkellä ole hyväksyttyä kasvinsuojeluainetta. Markkinoilla olevista valmisteista esimerkiksi tehoaine iprodionia sisältävät valmisteet, sopisivat öljyhampun siementen peittaukseen. Maaliskuussa 2016 iprodionia sisältävälle valmisteelle haettiin kasvinsuojeluaineasetuksen 53 artiklan mukaista poikkeuslupaa kasvinsuojelun hätätilanteessa (*hätälupa*) öljyhampun siemenen peittaukseen. Komissio on vuonna 2013 antanut ohjeen (SANCO/10087/2013) hätäluvista. Ohjeen tarkoituksena on varmistaa ihmisten ja eläinten terveyden ja ympäristön korkea suojelutaso, samalla varmistaen sisämarkkinoiden toiminta harmonisoimalla säännöt kasvinsuojeluaineiden hyväksymisestä. Ohjeen kohdan 3 mukaan hätäluvan perusteluissa pitää muun muassa olla hyväksytty käyttötapa, aika, jolle lupa on myönnetty ja mahdolliset rajoitukset ja riskinvähennysmenetelmät sekä MRL-arvo.

Iprodioni-tehoaineelle ei kuitenkaan ole Euroopan Unionissa asetettu MRL-arvoa öljyhampulle. Ratkaisuksi esitettiin kansallisen, väliaikaisen MRL-arvon asettamista tähän tarkoitukseen, minkä ansiosta hätälupa olisi voitu myöntää. Luvan saannin esteeksi muodostui kuitenkin lopulta se, että Elintarviketurvallisuusvirastolla ei nykylainsäädännössä ole valtuuksia asettaa kansallista, väliaikaista MRL-arvoa. Aikaisemman kasvinsuojeluaineista annetun lain (1259/2006) 15 §:n mukaan Elintarviketurvallisuusviraston tehtävänä oli asettaa tarvittaessa tilapäiset lain 8 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetut jäämien enimmäismäärät, mutta lainkohtaa muutettiin kasvinsuojeluaineista annetun lain muutoksen (1265/2010) yhteydessä.

2 Ehdotetut muutokset

Elintarvikelain 30 §:ssä säädetään Elintarviketurvallisuusviraston tehtävistä. Pykälään lisättäisiin uusi torjunta-aineen jäämän kansallista väliaikaista enimmäismäärää koskeva kohta, jonka

mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto voi asettaa torjunta-ainejäämäasetuksen 18 artiklan 4 kohdan mukaisen kansallisen väliaikaisen enimmäismäärän.

3 Esityksen vaikutukset

Lain muutoksella palautettaisiin voimaan aiemmin voimassa ollut viranomaiskäytäntö.

Muutoksen lähtökohtana olisi ensisijaisesti mahdollistaa MRL-arvon asettaminen iprodionille, mikä mahdollistaisi tehoainetta sisältävän kasvinsuojeluaineen hyväksymisen kasvinsuojeluaineasetuksen 53 artiklan mukaisesti öljyhampun peittaukseen. Muutos antaisi mahdollisuuden asettaa väliaikainen kansallinen jäämien enimmäismäärä jatkossa myös muissa kiireellisissä tapauksissa, jotta kasvukauden aikainen kasvinviljely voidaan turvata. Nämä olisivat tapauksia, joissa kasvinsuojelutilanne on akuutti, eikä pystytä odottamaan sitä aikaa, minkä normaalin enimmäismäärän asettamiseen torjunta-ainejäämäasetuksen mukaan menisi.

Muutos mahdollistaisi ensi vaiheessa muun muassa öljyhampun tuotannon kasvattamisen, millä olisi myönteisiä taloudellisia vaikutuksia sekä paikallista työllistävää vaikutusta. Öljyhampun tuotannon lisäys kasvattaisi kansallista proteiiniomavaraisuutta, koska kasvi on sekä öljykasvi että sisältää runsaasti proteiinia. Kansallisen huoltovarmuuden kasvattamiseksi proteiiniomavaraisuuden nostaminen on keskeisessä roolissa.

Muutoksella ei olisi suoraa vaikutusta kasvinsuojeluaineiden käytön lisääntymiseen tai vähenemiseen, eikä siten suoria ympäristö- tai terveysvaikutuksia. MRL-arvon määrittäminen ainoastaan mahdollistaisi hätäluvan hakemisen. Välillisesti muutos kuitenkin voisi lisätä lupahakemuksia ja siten lisätä kasvinsuojeluaineiden käyttöä.

Viranomaisvaikutukset olisivat vuositasolla vähäiset, koska kyse on poikkeustapauksista, joita ei odoteta esiintyvän usein. Elintarviketurvallisuusviraston tehtäväksi tulisi asettaa väliaikainen MRL-arvo. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voisi sen jälkeen myöntää kasvinsuojeluaineelle hätäluvan.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä Elintarviketurvallisuusviraston ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK:n kanssa. Esityksestä on pyydetty lausunto seuraavilta tahoilta:

Maa- ja metsätalousministeriön osastot, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö, Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira), Luonnonvarakeskus (Luke) Suomen ympäristökeskus (SYKE), Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL), Tulli, Tullilaboratorio, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC, Kasvinsuojeluseura ry, Kasvinsuojeluteollisuus ry (KASTE), ProAgria Keskusten Liitto, Luomuliitto ry, Elinkeinoelämän keskusliitto (EK), Kotimaiset Kasvikset ry, Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet, Kunnallinen ympäristöterveydenhuollon yhdistys, Kuntaliitto, Luomuinstituutti, Luomuliitto ry, Pro Luomu ry, Suomen Kuntaliitto, Suomen Viljava Oy, Suomen Yrittäjät ja Ympäristöterveydenhuollon Yhteistoiminta-alueet.

Lausuntoja annettiin yhteensä 18. Lausunnonantajat pitivät esitystä tarpeellisena.

Esitys on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä.

5 Voimaantulo

Öljyhampun viljelyn mahdollistamiseksi vuoden 2017 keväällä, kylvettävät siemenet tulisi käsitellä kasvinsuojeluaineella jo maaliskuussa. Tämän vuoksi esitys tulisi käsitellä kiireellisenä ja laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2017.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

elintarvikelain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elintarvikelain (23/2006) 30 §, sellaisena kuin se on laeissa 352/2011, 365/2013, 503/2014 ja 1153/2016, seuraavasti:

30 §

Keskusviranomainen

Elintarviketurvallisuusvirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin tässä laissa säädetään sekä sen lisäksi:
1) ohjaa aluehallintovirastoja kuntien elintarvikevalvonnan arvioinnissa;
2) huolehtii elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa;
3) vastaa eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallisen vierasainevalvonnan suunnittelusta ja toteutuksesta;
4) vastaa valtakunnallisesti muista erityistä asiantuntemusta vaativista elintarvikevalvontatehtävistä;
5) arvioi yleisen elintarvikehygienia-asetuksen 8 artiklassa tarkoitetut hyvän tuotantotavan ohjeet;
6) toimii yleisen elintarvikeasetuksen mukaisena nopean hälytysjärjestelmän kansallisena yhteyspisteenä;
7) hyväksyy eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetuksen liitteen III jaksossa IV tarkoitetun metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen;
8) huolehtii valtakunnallisesta tiedottamisesta, riskiviestinnästä ja kuluttajainformaatiosta;
9) arvioi aluehallintoviraston järjestämää lihantarkastusta ja siihen liittyvää valvontaa;
10) valvoo hyväksymiensä kansallisten laatujärjestelmien hyväksymisedellytysten täyttymistä;
11) valvoo trikiiniasetuksessa tarkoitettujen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimusten täyttymistä niissä alkutuotantopaikoissa ja alkutuotantopaikkojen ryhmissä, joiden Elintarviketurvallisuusvirasto on tunnustanut täyttävän kyseiset vaatimukset;
12) toimii sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa toteutettavista maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 täydentämisestä annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2015/1829 3 artiklan toisen kohdan a alakohdassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena arvioitaessa markkinointimateriaalissa käytettyjen terveysväitteiden lainmukaisuutta;
13) asettaa 3 §:n 13 kohdassa mainitun torjunta-ainejäämien enimmäismääriä koskevan asetuksen 18 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun torjunta-aineen jäämän väliaikaisen enimmäismäärän.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Helsingissä 2 päivänä helmikuuta 2017.

Pääministeri

Juha Sipilä

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Liite
Rinnakkaisteksti

Laki

elintarvikelain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elintarvikelain (23/2006) 30 §, sellaisena kuin se on laeissa 352/2011, 365/2013, 503/2014 ja 1153/2016 seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
30 §	30 §
Keskusviranomainen	*Keskusviranomainen*
Elintarviketurvallisuusvirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin tässä laissa säädetään sekä sen lisäksi:	Elintarviketurvallisuusvirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin tässä laissa säädetään sekä sen lisäksi:
1) ohjaa aluehallintovirastoja kuntien elintarvikevalvonnan arvioinnissa;	1) ohjaa aluehallintovirastoja kuntien elintarvikevalvonnan arvioinnissa;
2) huolehtii elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa;	2) huolehtii elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa laitoksissa;
3) vastaa eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallisen vierasainevalvonnan suunnittelusta ja toteutuksesta;	3) vastaa eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallisen vierasainevalvonnan suunnittelusta ja toteutuksesta;
4) vastaa valtakunnallisesti muista erityistä asiantuntemusta vaativista elintarvikevalvontatehtävistä;	4) vastaa valtakunnallisesti muista erityistä asiantuntemusta vaativista elintarvikevalvontatehtävistä;
5) arvioi yleisen elintarvikehygieniaasetuksen 8 artiklassa tarkoitetut hyvän tuotantotavan ohjeet;	5) arvioi yleisen elintarvikehygieniaasetuksen 8 artiklassa tarkoitetut hyvän tuotantotavan ohjeet;
6) toimii yleisen elintarvikeasetuksen mukaisena nopean hälytysjärjestelmän kansallisena yhteyspisteenä;	6) toimii yleisen elintarvikeasetuksen mukaisena nopean hälytysjärjestelmän kansallisena yhteyspisteenä;
7) hyväksyy eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetuksen liitteen III jaksossa IV tarkoitetun metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen;	7) hyväksyy eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetuksen liitteen III jaksossa IV tarkoitetun metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen;
8) huolehtii valtakunnallisesta tiedottamisesta, riskiviestinnästä ja kuluttajainformaatiosta;	8) huolehtii valtakunnallisesta tiedottamisesta, riskiviestinnästä ja kuluttajainformaatiosta;
9) arvioi aluehallintoviraston järjestämää lihantarkastusta ja siihen liittyvää valvontaa;	9) arvioi aluehallintoviraston järjestämää lihantarkastusta ja siihen liittyvää valvontaa;
10) valvoo hyväksymiensä kansallisten laatujärjestelmien hyväksymisedellytysten täyttymistä;	10) valvoo hyväksymiensä kansallisten laatujärjestelmien hyväksymisedellytysten täyttymistä;
11) valvoo trikiiniasetuksessa tarkoitettujen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimusten	11) valvoo trikiiniasetuksessa tarkoitettujen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimusten

täyttymistä niissä alkutuotantopaikoissa ja alkutuotantopaikkojen ryhmissä, joiden Elintarviketurvallisuusvirasto on tunnustanut täyttävän kyseiset vaatimukset;

12) toimii sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa toteutettavista maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 täydentämisestä annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2015/1829 3 artiklan toisen kohdan a alakohdassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena arvioitaessa markkinointimateriaalissa käytettyjen terveysväitteiden lainmukaisuutta.

täyttymistä niissä alkutuotantopaikoissa ja alkutuotantopaikkojen ryhmissä, joiden Elintarviketurvallisuusvirasto on tunnustanut täyttävän kyseiset vaatimukset;

12) toimii sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa toteutettavista maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 täydentämisestä annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2015/1829 3 artiklan toisen kohdan a alakohdassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena arvioitaessa markkinointimateriaalissa käytettyjen terveysväitteiden lainmukaisuutta;

13) asettaa 3 §:n 13 kohdassa mainitun torjunta-ainejäämien enimmäismääriä koskevan asetuksen 18 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun torjunta-aineen jäämän väliaikaisen enimmäismäärän.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20